

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXA RELATIVA AL DRET A L'EDUCACIÓ

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 17 d'octubre de 2023 la ciutadana va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què exposava que el Consorci d'Educació de Barcelona (en endavant, CEB) va assignar els seus dos fills, de 1r d'ESO i d'educació infantil de 3 anys, respectivament, a l'escola concertada del Districte de Sant Martí ocupant places reservades a alumnes amb necessitats educatives específiques derivades de situacions socioeconòmiques o socioculturals (NEE B). Els seus fills havien estat inclosos en el Pla de xoc i havien de tenir totes les despeses escolars cobertes (el que inclou servei de menjador, llibres i material escolar, sortides i colònies en horari escolar i hores complementàries en centres concertats).

D'ençà que havia començat el curs a principis de setembre, els nens no havien rebut els llibres ni el material escolar (llibres, uniformes) i l'escola li estava reclamant les mensualitats i les extraescolars de setembre i octubre, que ascendien a més de cinc-cents euros que ella no podia ni li tocava pagar. Havia presentat dues instàncies al CEB, una el mes de setembre i l'altra el mes d'octubre, i no n'ha rebut cap resposta. Els seus fills se senten discriminats respecte a la resta d'alumnes perquè no disposen del material escolar.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable, amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els **principis de bona administració** per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se **al Consorci d'Educació de Barcelona** per tal de conèixer les intervencions fetes en relació amb la queixa presentada.

El dia 23 d'octubre de 2023 es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de la queixa.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 17 de novembre de 2023 aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada.

CONSIDERACIONS

1. Pla de xoc contra la segregació i per a la igualtat d'oportunitats i l'èxit educatiu a Barcelona

El curs 2019-2020 es va posar en marxa a la ciutat de Barcelona **el Pla de xoc contra la segregació i per a la igualtat d'oportunitats i l'èxit educatiu** en els nivells d'educació infantil de 3 anys i de 1r d'ESO. Des d'aleshores, cada curs es va implantar aquesta mesura en un nivell nou.

Aquest Pla de xoc de la ciutat de Barcelona comportava, per a l'alumnat que hi estava inclòs, l'exempció de quotes en els centres públics i concertats, la inclusió de les sortides i colònies escolars dins de l'horari lectiu, els llibres de text i el material didàctic (inclou una eina de suport informàtic) i el material fungible, bata i/o uniforme (inclou la roba esportiva del centre educatiu). De forma exclusiva en els centres concertats, el Pla incloïa, respecte a les activitats complementàries i als serveis escolars de caràcter general, entre d'altres: assegurances, gabinets psicopedagògics, serveis TIC, serveis sanitaris o serveis de transport.

L'exempció de pagament a les famílies anava acompanyada, en el cas dels centres concertats, de les mesures compensatòries següents: **240 euros en concepte de llibres de text i material didàctic** (inclou eina de suport informàtic), **bata o uniforme** (inclou roba esportiva del centre educatiu) **i sortides; més 160 euros en concepte de colònies** (si se'n fan); **610 euros en concepte d'activitats complementàries, i 120 euros en concepte de serveis escolars**. El total del mòdul de finançament **era de 970 euros, més 160 euros destinats a colònies (si se'n fan)** per alumne/a.

El Pla de xoc s'ha desplegat a Barcelona en els cursos 2020-2021 (3l, 4l, 1r d'ESO, 2n d'ESO) i 2021-2022 (3l, 4l, 5l, 1r d'ESO, 2n d'ESO, 3r d'ESO), és a dir, cada curs s'ha augmentat un nivell més.

2. Posada en marxa del programa "Motxilles escolars" a tot Catalunya

L'any 2021 s'aprova el **Decret 11/2021, de 16 de febrer, de la programació de l'oferta educativa i del procediment d'admissió en els centres del Servei d'Educació de Catalunya**. L'article 54.3 d'aquesta normativa fa referència, per primer cop, a **l'alumnat amb necessitats educatives específiques derivades de situacions socioeconòmiques o socioculturals amb o sense necessitat específica de suport educatiu i que es troba en una situació de desavantatge educatiu en relació amb les condicions d'educabilitat bàsiques que comprometen el seu procés d'aprenentatge o dificulta el seu èxit escolar**, associat a:

- a) Una situació de pobresa o risc de patir-la.

- b) Manca de recursos socioculturals de les famílies.
- c) Existència de processos migratoris recents o de caràcter nouvingut a Catalunya.
- d) Incorporació tardana al sistema educatiu associada a la manca de competència lingüística en la llengua vehicular dels aprenentatges o a una escolaritat prèvia deficitària.
- e) Baix rendiment acadèmic al llarg de l'escolaritat.
- f) Experiències de no-escolarització, absentisme i abandonament escolar.
- g) Situacions de desemparament o acolliment.

Així mateix, el punt 6 del mateix article 54 especifica que **el Departament assigna als centres públics i concertats els recursos addicionals com a mesura per afavorir l'escolarització equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives específiques**, d'acord amb les disponibilitats pressupostàries. I l'article 57.7 estableix que:

L'Administració educativa aporta recursos addicionals als centres públics i concertats en funció de les necessitats educatives específiques i la tipologia de les famílies de l'alumnat que atén el centre i en funció de les característiques socioeconòmiques de la zona.

L'article 63 fa referència als ajuts per garantir la igualtat d'oportunitats i concreta que **el Departament, en col·laboració, si escau, amb les administracions locals**, promou la participació de l'alumnat en situació socioeconòmica i sociocultural desafavorida en les activitats complementàries i en els serveis escolars com a mesura d'equitat escolar i garanteix a aquest alumnat l'accés a aquestes activitats i serveis en condicions d'equitat mitjançant l'establiment d'ajuts econòmics o d'altres mesures en funció de les seves característiques socioeconòmiques.

Així doncs, és **al curs 2022-2023 que el Departament d'Educació inicia, a tot Catalunya, el desplegament de mesures** per garantir la igualtat d'oportunitats de l'alumnat amb necessitats socioeconòmiques desafavorides **(NEE B), amb el programa "Motxilles escolars" als centres públics i la convocatòria de subvencions als centres concertats**, consistents en l'assignació de recursos econòmics als centres que escolaritzin aquests alumnes.

3. Coexistència del Pla de xoc i del "Motxilles escolars" a Barcelona

La resolució del CEB publicada en data 11 de juliol de 2022 indica que a Barcelona es continua aplicant el **Pla de xoc** en tots els centres públics i privats concertats en els nivells que pertoca segons l'acord d'augmentar un curs cada any, és a dir, **Infantil 4 i Infantil 5, 1r de primària, 2n d'ESO, 3r d'ESO i 4rt d'ESO**.

Pel que fa als alumnes corresponents als nivells **d'Infantil 3 i 1r d'ESO**, tant de centres públics com concertats, s'estableix que s'inclouran en els termes que estipula **el Departament d'Educació en el programa "Motxilles escolars"**.

L'alumnat beneficiari del Pla de xoc continuava tenint els mateixos avantatges i, per aquest motiu, **no se'ls podria cobrar cap concepte de serveis escolars, activitats complementàries o materials**.

Concretament, els beneficis són els següents: exempció de quotes, en els centres públics i privats, respecte de sortides i colònies en horari lectiu, llibres de text i material didàctic (inclouïa una eina de suport informàtic), material fungible, bata o uniforme i roba esportiva del centre educatiu i, de manera exclusiva als centres concertats, assegurances, gabinets psicopedagògics, serveis TIC, serveis sanitaris o serveis de transport.

Això suposava que, per al curs escolar 2022-2023, en els cursos on es continuava aplicant el Pla de xoc els centres concertats podrien arribar a rebre els imports següents: **240 euros per alumne/a i any en concepte de llibres de text, i material didàctic (inclou una eina de suport informàtic), bata o uniforme (inclou roba esportiva del centre educatiu) i sortides, i 160 euros per alumne/a i any en concepte de colònies; 610 euros per alumne/a i any en concepte d'activitats complementàries i 120 euros per alumne/a i any en concepte de serveis escolars**. Això podia arribar a suposar el pagament compensatori d'un total de **1.130 euros per alumne/a i any**.

Per al curs 2023-2024, la resolució del CEB publicada en data 2 d'octubre de 2023 manté la mateixa definició de l'objecte i la finalitat de la subvenció que l'any anterior:

Evitar la discriminació de l'alumnat pertanyent a famílies en situació econòmica més desafavorida, amb la concreció de beneficis per als alumnes inclosos al Pla de Xoc contra la Segregació i per a la Inclusió la Igualtat d'Oportunitats i l'Èxit Educatiu (endavant, Pla de Xoc) i recursos compensatoris per als centres educatius, així com per garantir la igualtat d'oportunitats de l'alumnat en situació socioeconòmica i sociocultural desafavorida als centres públics (en endavant, Motxilles Escolars).

I s'especifica que els beneficis per als centres escolars són els següents:

- **Centres públics:** tot el que inclogui material didàctic i fungible necessari per a l'escolaritat de l'alumne/a, incloses llicències digitals (o similars), bata o uniforme (inclou roba esportiva del centre educatiu), sortides i colònies.

- **Centre concertats:** les activitats complementàries, els llibres de text, el material escolar i les activitats curriculars.

Aquesta resolució difereix de la del curs anterior perquè conté un redactat diferent per a l'alumnat NEE B de les escoles públiques i de les escoles concertades. Segons informa el CEB, aquest redactat dels beneficis per a l'alumnat NEE B en centres concertats (les activitats complementàries, els llibres de text, el material escolar i les activitats curriculars) va començar a generar interpretacions diverses per part dels centres concertats i una articulació diferent en cada centre.

L'octubre del 2023 el CEB aclareix aquests conceptes amb el Departament d'Educació, com a òrgan responsable de les mesures de suport a l'escolarització en els centres concertats. A partir d'aquest aclariment, s'acorda enviar una circular als centres concertats de la ciutat de Barcelona. Aquesta circular es fa efectiva el 7 de novembre de 2023.

A l'alumnat NEE B beneficiari de les mesures (Pla de xoc = "Motxilles escolars") no se li pot demanar cap aportació en concepte d'activitats complementàries, llibres de text, material escolar i activitats curriculars. Es garanteix l'escolarització i la participació de l'alumnat considerat NEE B en les activitats i serveis organitzats i prestats pels centres concertats adreçats a tot l'alumnat, en activitats en horari i calendari lectiu, sense cap aportació per part de les famílies. I tenen el servei de menjador gratuït en presentar la sol·licitud corresponent.

Pel que fa als recursos compensatoris, s'estableix un únic mòdul de finançament per alumne/a, igual per a centres públics que centres concertats: 988,10 euros per infant/any. Els conceptes que no s'inclouen en aquesta resolució, ni en el Pla de xoc ni en "Motxilles escolars", són **les sortides amb pernoctació (colònies i similars) i el maquinari o dispositius informàtics (sí que hi són els materials i els serveis informàtics), conceptes que anteriorment el Pla de xoc sí que incloïa.**

Un cop aclarits els conceptes inclosos en les mesures de suport a l'escolarització en els centres concertats i un cop se n'informa, des del CEB comencen a donar resposta a totes les instàncies de queixa presentades per les famílies a les quals es reclamen pagaments de conceptes d'escolarització de les escoles concertades on se les ha dirigit per matricular els seus fills.

En el cas de la ciutadana que presenta la queixa, el CEB afirma haver-li contestat les dues instàncies presentades i haver-li trucat per explicar-li com ha quedat la seva situació, **tot el material que el centre ha de lliurar als fills i que no ha de fer-se càrrec de cap despesa.**

4. Problemes originats pel desplegament del Pla de xoc i el programa “Motxilles escolars” en el curs 2023-2024

El CEB exposa que unificar el Pla de xoc i el programa “Motxilles escolars” en un únic text té l'objectiu d'enfortir la coherència de les mesures compensatòries d'ambdós programes i optimitzar la gestió d'aquestes mesures en els centres educatius ordinaris o d'educació especial, tant públics com concertats, de la ciutat de Barcelona, en els nivells educatius que s'estableix en aquesta resolució per a aquest curs.

Però, a la pràctica, això ha comportat diverses conseqüències. Primer, es va fer una redacció diferent dels conceptes per als centres públics i concertats que va comportar problemes d'interpretació, especialment per part de les escoles concertades. Com a conseqüència, moltes famílies, com la de la ciutadana que ha promogut aquesta queixa, van veure com se'ls reclamaven uns imports d'escolarització que la normativa establí com a gratuïts i que els seus fills, dos mesos després d'iniciar el curs, encara no havien rebut els llibres i l'uniforme que l'escola també els havia d'oferir gratuïtament, una situació que els ha suposat una discriminació sense justificació. A partir del mes de novembre del 2023 es va normalitzar aquesta situació, tot i que l'Administració la coneixia des del setembre.

S'ha de recordar que l'article XXIV de la Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat, signada per l'Ajuntament de Barcelona, estableix que:

Les ciutats signatàries garanteixen la transparència de l'activitat administrativa. Els ciutadans i ciutadanes han de poder conèixer els seus drets i obligacions polítiques i administratives mitjançant la publicitat que es fa de les normes municipals, **que han de ser comprensibles i actualitzades de forma periòdica.**

En aquest cas, la resolució del CEB era poc clara i confusa i va comportar diverses interpretacions per part dels centres escolars.

D'altra banda, els centres concertats han deixat de rebre, en el Pla de xoc, conceptes que abans s'hi incloïen, com ara sortides amb pernoctació i maquinari informàtic, tot i que s'informa que el Departament d'Educació, que és el que ara s'encarrega d'abonar el Pla de xoc i el “Motxilles escolars” als centres concertats, els vol incorporar en un futur pròxim, a partir d'un treball d'actualització de l'estudi de cost de la plaça escolar.

El CEB ha informat a aquesta Sindicatura que, amb anterioritat, el Departament d'Educació havia pres mesures conjunturals, com, per exemple, les subvencions destinades al finançament de dispositius electrònics als centres concertats, per al curs 2020-2021 i 2021-2022. Però, fins que el Departament no pugui desenvolupar respostes concretes, no es preveu finançament complementari per als conceptes no inclosos en aquest moment en els centres concertats.

En canvi, sembla que el CEB, que assumeix la gestió directa de les aportacions als centres públics, assumirà el cost de les colònies (sortides amb pernoctació) durant aquest curs.

5. Necessitat de vetllar per una educació inclusiva

Aquesta Sindicatura entén que igualar en un mateix mòdul de compensació (l'alumnat del Pla de xoc i del "Motxilles escolars") sense incloure els equipaments informàtics ni les sortides amb pernoctació, conceptes que sí que cobria el Pla de xoc de la ciutat de Barcelona, comporta un retrocés en l'educació inclusiva a la ciutat que perjudica l'alumnat.

Les administracions han de garantir **una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge** durant tota la vida. En l'àmbit educatiu, com ja hem dit en ocasions anteriors, l'impacte de les desigualtats socials en qüestions com la bretxa digital va més enllà del fet de disposar d'equips, perquè afecta la capacitat de desenvolupar competències digitals i avançar en l'aprenentatge dels continguts curriculars de l'alumnat.

D'altra banda, **el lleure educatiu és un àmbit bàsic per als infants i adolescents a l'hora d'accedir a oportunitats educatives fonamentals per al seu desenvolupament**, i garantir que l'alumnat participi en totes les sortides que l'escola organitza és un element essencial per a la inclusió social de l'alumnat amb una distribució equilibrada.

D'acord amb l'article 4 de la Llei 12/2009 d'educació, que recull el dret a accedir en condicions d'igualtat al sistema educatiu, considerem que és necessari trobar una solució a aquest problema perquè tot l'alumnat NEE B de la ciutat de Barcelona, amb independència de si assisteix a una escola pública o a una escola concertada, tingui la gratuïtat total i real de la seva escolaritat.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **l'actuació del CEB no ha estat adequada, atès que genera un greuge a l'alumnat de les escoles concertades pel que fa a l'accés a equipaments informàtics i sortides amb pernoctació.**

- **Recomanar al Consorci d'Educació de Barcelona** que garanteixi, a tot alumnat inclòs en el Pla de xoc i el programa "Motxilles escolars", la gratuïtat

real de la seva escolaritat sense exclusió de cap concepte, especialment els que ja s'inclouïen en els cursos anteriors per a l'alumnat beneficiari del Pla de xoc.

- **Recordar al Consorci d'Educació de Barcelona** que les resolucions i altres normes, en concreció del principi de seguretat jurídica, han de ser clares, comprensibles i fàcils d'interpretar per part de les persones destinatàries.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.